

EVALUARE ȘI CREDIBILITATE ÎN CONTABILITATE

*Lector.dr. Cristina-Mihaela Onica, Universitatea „Dunărea de Jos” Galați,
drd.ec. Lucian Domnițeanu, Director adjunct DGFP Galați*

Abstract: *The accounting is becoming more harmonised. In June 2002 was it decided that all listed companies, insurance companies and banks have to implement a common accounting system throughout the European Union (EU). This will ease the comparison of the financial statements between companies in different countries and branches. Consequently will the investor's decision-making be facilitated. Even though, all concerned parties have known about the implementation for some time, some problems concerning the timeframe will appear. Another problem is that the actual date for the implantation is 1st January 2004 as a one-year comparison statement is needed. As IASB still is reviewing and changing existing standards will the users have problems knowing what standards to apply. There are also some standards that still not have been put into force. Aim of study: To elucidate what accounting system, IAS or Swedish GAAP, that gives the most true and fair view of the companies financial statements. The accounting systems view on the concept true and fair will also be investigated. Delimitations: The study is only focusing on the Swedish market and is not concentrating on any specific branches. Methodology: Interviews with four IAS-experts at the four major auditing firms in Sweden have been carried out. These interviews have been a support and complementary information for the literature, journals and Internet sites that have been covered in the literature review. The empirical findings have then been analysed in relation to the literature review. Results and conclusion: We have reached a conclusion that the interpretation of true and fair view is very individual. Hence, is it rather difficult to say which system that gives the most true and fair view. As Sweden accepts IAS as a new accounting system it could be argued that it is not poorer than Swedish GAAP. It will also become easier to compare Swedish companies with other companies within the EU. This is seen to contribute that more investors will look at the financial market in EU. In a couple of years would we probably have reached another result as IAS then already would have been implemented. Further studies: A study could also be carried out after the implementation has taken place. At this time interviews could be made with both auditors' and companies' in order to reach an understanding of what system that has the most true and fair.*

Keywords: true and fair view, accounting standards

În general „a evalua” înseamnă “a determina, a stabili prețul, valoarea, numărul, cantitatea, a calcula, a estima”.¹

Evaluarea intervine în procesul de cunoaștere și de gestiune a patrimoniului unităților structurale de bază din economie, în determinarea valorii bunurilor care fac obiectul creditării și a garanțiilor solicitate de bănci, în stabilirea valorii bazelor impozabile în vederea calculării obligațiilor fiscale, în calculul valorii bunurilor care se asigură, cu ocazia cesiunilor, fuziunilor, privatizării, introducerii în bursă, etc.

Contabilitatea are în vedere un sistem informațional care *cuantifică, prelucrează și transmite informații* cu privire la operațiunile (*tranzacțiile*) economice reprezentate de evenimente (*fapte*) economice care influențează situația financiară a unei unități patrimoniale.²

Problema evaluării reprezintă un complex subiect din contabilitate. Aceasta are în vedere *atribuirea unei valori monetare diverselor operațiuni economice generate de existența, mișcarea și transformarea elementelor patrimoniale.*

Criteriul reprezentat de **valoarea reală sau justă** este preluat din Standardele Internaționale de Raportare Financiară și din standardele naționale. “**Valoarea justă** este suma la care poate fi tranzacționat un activ sau decontată o datorie, de bunăvoie, între părți aflate în cunoștința de cauză, în cadrul unei tranzacții în care prețul este determinat obiectiv”, cum ar fi în cazul:

- leasingului;
- beneficiilor furnizate fie angajaților, fie celor ce depind de aceștia pe termen scurt, lung, după expirarea contractului de muncă, etc.;
- subvențiilor guvernamentale nemonetare, subvențiilor aferente activelor acordate societăților comerciale;
- combinărilor de întreprinderi;

¹ Dicționarul explicativ al limbii române, Editura Academiei, București, 1975, p. 310

² Horomnea E., Bazele contabilității. Concepte și aplicații, Editura Sedcom Libris, Iași, 2004 p. 75

- instrumentelor (activelor) financiare, achiziționate, care sunt sau nu deținute în scopul tranzacționării;
- reevaluării activelor necorporale;
- veniturilor provenite din vânzarea bunurilor, prestarea serviciilor și utilizarea activelor societății, producătoare de dobânzi, redevențe și dividende.

Referitor la criteriul **valorii de piață**, în Standardele Internaționale se arată că, ea reprezintă „valoarea ce poate fi obținută din vânzare, sau plătită la cumpărarea unui instrument (financiar) pe o piață activă”. Aceasta este specifică instrumentelor financiare tranzacționate și respectiv investițiilor financiare realizate prin intermediul acestora pe o piață transparentă informațional, cu un grad ridicat de diversificare și dispersie a instrumentelor, la care se adaugă o bună lichiditate și cvasi-lipsă elementelor speculative.

Ultimul criteriu reprezentat de **timp** are în vedere faptul că, deși evaluarea contabilă se realizează în prezent, există totuși o relație între valorile provenite din trecut, cele prezente și cele viitoare datorită continuității activității unității patrimoniale.³

Tranzacțiile și evenimentele care influențează situația financiară a unității patrimoniale, evaluate la timpul prezent, se bazează pe costurile istorice la intrare și pe prețurile de vânzare la ieșire. Aceasta generează active și pasive a căror valori provenite din trecut sunt evaluate la timpul prezent iar ieșirile din patrimoniu privesc timpul viitor. Activele și pasivele provenite din evenimentele trecute produc beneficii economice curente și viitoare.

Cheltuielile diminuează iar veniturile cresc, beneficiile economice înregistrate, pe parcursul perioadei contabile curente. Cheltuielile determină ieșiri (scăderi) iar veniturile intrări (creșteri) ale activelor. Cheltuielile determină creșteri iar veniturile reduceri ale pasivelor (datoriilor). Cheltuielile au ca rezultat reduceri ale capitalului propriu, altele decât cele rezultate din sumele distribuite acționarilor. Veniturile au ca rezultat creșteri ale capitalului propriu, altele decât cele rezultate din contribuții ale acționarilor

Pe baza criteriilor cu privire la evaluarea fluxurilor și stocurilor de active și pasive, cheltuieli și venituri s-au conturat următoarele **baze de evaluare**⁴: costul istoric; costul curent; valoarea realizabilă; valoarea actualizată.

Costul istoric are în vedere “sacrificiul consimțit” în trecut pentru aducerea unui bun sau “sacrificiul suportat” în trecut dacă unitatea patrimonială ar fi lipsită de bunul respectiv. Practic **costul istoric** este o valoare reală în momentul intrării activelor și creării datoriilor.

1. Principii de evaluare

Pentru a avea o imagine fidelă asupra patrimoniului, situației financiare și rezultatelor, determinarea valorilor la care structurile situațiilor financiare vor fi recunoscute în bilanț și în contul de profit și pierdere trebuie să respecte **principiile de evaluare**. Procesul de generalizare implică evaluarea elementelor patrimoniale prin raportare la un ansamblu de principii cu caracter fundamental, științific.⁵ O rețetă simplificatoare a imaginii fidele ar fi ca ea să rezulte în urma aplicării principiilor contabile fundamentale. Principiile contabile sunt elemente conceptuale care ghidează normalizatorul în elaborarea normelor contabile, plecând de la postulatele contabile, acestea în domeniul contabil, având la bază observațiile făcute asupra:⁶

- mediului economic, politic, juridic și social;
- identificării utilizatorilor de informații financiare și a necesităților informaționale ale acestora;
- obiectivelor informării financiare.

Principiile contabile vin în sprijinul unei corecte contabilizări a tranzacțiilor și a altor evenimente, precum și pentru o reprezentare fidelă a situației financiare și a performanțelor întreprinderii. Principiile contabile reprezintă puncte de referință pentru auditori, în activitatea de auditare a situațiilor financiare anuale. Pentru redarea unei imagini fidele a patrimoniului, a situației financiare și a rezultatelor obținute, și România, prin sistemul contabil inspirat din contabilitatea franceză, a asimilat șase principii contabile cu titlu explicit: principiul continuității activității, principiul permanenței metodelor, principiul prudenței, principiul independenței exercițiului, principiul intangibilității

³ Tabără N., Horomnea E., Toma C, *Conturile anuale în procesul decizional. Elemente de contabilitate, analiză financiară și evaluarea performanțelor întreprinderii*, Editura TipoMoldova, Iași, 2001, p. 123

⁴ Tabără N., Horomnea E., Toma C, *Analiza contabil - financiară. Metode și tehnici de valorificare a informației contabil-financiare în procesul decizional*, Editura TipoMoldova, Iași, 2001, p.45

⁵ Ristea M., Dumitru C.G., *Contabilitate financiară*, Editura Mărgăritar, București, 2003, p. 19

⁶ Dobroțeanu L., *Geneză și viitor în contabilitate*, Editura Economică, București, 2005, p. 272

bilanțului de deschidere și principiul necompensării. Lista acestora se mărește, odată cu apariția OMFP nr. 1752/2005 când România adoptă spre aplicare alte trei principii contabile: principiul evaluării separate a elementelor de activ și de pasiv (inspirat din Directiva a IV-a europeană), principiul prevalenței economicului asupra juridicului și principiul pragului de semnificație (ambele inspirate din Standardele de Raportare Financiară).

2. Conceptul de valoare justă în evaluare

Obiectivul fundamental al contabilității este furnizarea de informații care să asigure o imagine fidelă a patrimoniului, a situației financiare și a rezultatelor obținute. Conceptul de imagine fidelă este atribuit practicii și culturii contabile anglo-saxone, fiind formulat încă din anul 1948, în Marea Britanie sub sintagma „True and fair view” în care se menționa: „Fiecare bilanț al societății trebuie să dea o imagine adevărată și corectă (fidelă) a situației financiare și patrimoniale a societății la sfârșitul exercițiului și fiecare cont de rezultate al unei societăți trebuie să dea o imagine adevărată și corectă (fidelă) a profitului sau pierderii societății din exercițiul financiar”.

Legislația anglo-saxonă conținea reglementări care, efectiv, aveau să conducă la conceptul de imagine fidelă, încă din 1844, reglementări materializate în utilizarea unor combinații diferite ale cuvintelor „true” (adevărat), „fair” (cinstit), „corect” (corect), „full” (total). Conceptul de imagine fidelă s-a impus practic pe fondul unei noi abordări în domeniul contabilității: trecerea de la contabilitatea concurențială (bazată pe respectarea convențiilor stabilite în dreptul scris) la o contabilitate creativă. Referiri la reprezentarea situației reale din întreprinderi (prin situațiile financiare anuale) se regăsesc și în dreptul contabil din alte țări.⁷

Contabilitatea franceză opera cu noțiunea de sinceritate, considerată un criteriu calitativ esențial pentru informarea contabilă. Pentru cazul francez, imaginea fidelă este pivotul doctrinei contabile noi, prin care se conferă planului contabil o bătaie mai lungă, atât de necesară lucrărilor de doctrină (precum planul).⁸ Cu scopul de a prezenta în situațiile financiare o imagine fidelă a situației și a operațiunilor întreprinderii, contabilitatea trebuie să satisfacă, în respectarea regulii prudenței, obligațiile de regularitate și sinceritate.⁹ „Informațiile contabile trebuie să dea utilizatorilor o descriere adecvată, loială, clară, precisă și completă a operațiunilor, evenimentelor și situațiilor”.

Cu toate că obiectivul „imagine fidelă” nu este formulat ca atare, lucrările organismelor profesionale americane pun în evidență că informația furnizată de contabilitate este orientată către utilizatori având ca scop credibilitatea (reability) și prezentarea unei imagini fidele a prezentării întreprinderii (present fairly). Referiri la imaginea fidelă se poate regăsi în contabilitatea franceză, înainte chiar de introducerea termenului în Directiva a V-a, când a devenit un concept european.

Prevederile directivei și conceptul de imagine fidelă au condus și la o schimbare de optică, în abordarea de ansamblu a contabilității, mai ales în țările continentale în care se aprecia că această știință exprimă în cel mai fidel mod realitățile juridice. Această viziune tranșantă a fost dominantă o perioadă îndelungată, astfel încât exprima celebra imagine a contabilității, de „algebră a dreptului”.

Semnificația conceptului de imagine fidelă diferă de la țară la țară. Spre exemplu, germanii înțeleg prin imagine fidelă o imagine clară.¹⁰ Conturile lor anuale trebuie să ofere imaginea „cea mai sigură posibil”; francezii înțeleg prin imaginea fidelă aceea imagine „sinceră și conformă cu regulile”; în țările în care contabilitatea financiară a servit și servește încă unor scopuri de natură fiscală imaginea va fi considerată fidelă dacă conturile anuale respectă, în special, reglementările fiscale. Organismul internațional de normalizare contabilă face următoarele aprecieri în legătură cu imaginea fidelă: „Situațiile financiare trebuie să prezinte fidel poziția financiară, performanța financiară și fluxurile de numerar ale unei întreprinderi”.

În general, anglo-saxonii înțeleg prin imagine fidelă reflectarea realității economice prin conturile anuale, în sensul de adevărat și loial, cinstit (true and fair view). În astfel de țări, informația contabilă este construită în special pentru investitori, categoria privilegiată de utilizatori ai informației contabile. O imagine fidelă sau o prezentare fidelă a informației se obține, însă, prin realizarea principalelor caracteristici calitative ale informației financiare: inteligibilitatea, relevanța (relevanța),

⁷ Toma C., *Conturile anuale și imaginea fidelă în contabilitatea românească*, Editura „Junimea”, Iași, 2001, p. 86

⁸ Feleagă N., *Dincolo de frontierele vagabondaajului contabil*, Editura Economică, București, 1997, p. 63

⁹ Perochon C., Dubrulle L., *Contabilitatea financiară*, Editura Economică, București, 2002, p. 421

¹⁰ Negescu M.D., *Caracteristicile informației financiare în contextul evoluțiilor contemporane*, Revista Contabilitate și informatică de gestiune, nr. 9/2004, Editura ASE, București, p. 147

fiabilitatea și comparabilitatea.¹¹ Imaginea fidelă este o sintagmă regăsită atât în legislațiile contabile naționale, cât și în doctrinele contabile ale țărilor lumii, fără a se reuși însă o definiție acceptabilă a ei.

Într-o accepție largă, termenul de imagine reprezintă o „reflectare senzorială a unui obiect în conștiință sub forma unor senzații, percepții sau reprezentări”¹². Practic acesta este sensul reținut și de contabilitate pentru a defini conceptul de imagine fidelă.

Cu toate că în majoritatea legislațiilor contabile naționale respectarea principiilor contabile este considerată o condiție sine-qua-non pentru asigurarea imaginii fidele, tot mai mulți autori contestă această afirmație. Ei susțin, și pe bună dreptate, că respectarea strictă a principiilor contabile poate conduce la o îndepărtare semnificativă a informațiilor furnizate de contabilitate, de starea de fapt din întreprindere. „*Fiecare principiu/convenție are implicații asupra relevanței informației privind patrimoniul și rezultatul contabil. Adevărul contabil este o informație construită potrivit unor principii și reguli convenite. Nici un principiu nu este scutit de anumite limite care se propagă în calitatea informației privind rezultatul.*”

Regularitate înseamnă respectarea regulilor și procedurilor contabile în vigoare. Pentru aprecierea regularității, se apelează la textele legale și cele reglementate specializate care conțin stipulări privind principiile, regulile și prevederile contabile. De asemenea, sunt luate în considerație textele diverse care în cele mai multe cazuri conțin distinct atât reglementări contabile cât și reglementări fiscale sau texte care conțin simultan și elemente contabile în măsura în care textele legale și cele reglementate sunt insuficiente pentru a acoperi regularitatea, intră în rol regulile fixate de jurisprudență sau doctrina contabilă.¹³

Fidelitatea vizează caracteristica intrinsecă a informației contabile, conformitatea sau neconformitatea cu realitatea, conformitatea sau neconformitatea cu ceea ce este normă, regulă și reglementare contabilă.

Prin raportare la *IAS 1* prezentarea fidelă și în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară impune:

- *situațiile financiare trebuie să fie în conformitate cu prevederile contabile semnificative ale Standardelor Internaționale de Raportare Financiară;*
- *prezentarea fidelă nu exclude posibilitatea abaterilor de la o cerință specifică din Standardele Internaționale de Contabilitate;*
- *pentru a asigura o imagine fidelă și completă privind poziția financiară, performanța financiară și fluxurile de numerar ale unei întreprinderi, aplicarea corespunzătoare a IAS - urilor nu exclude prezența informațiilor suplimentare;*
- *tratamentele contabile neadecvate nu pot fi corectate, nici prin evidențierea politicilor contabile utilizate, nici prin note și material explicativ;*
- *trebuie evidențiate situațiile în care dispozițiile specifice dintr-un anumit standard sunt aplicate înainte de data intrării în vigoare a IAS-ului.*

Elementele prezentate mai sus vizează în fond *adevărul în contabilitate*. Discutat din acest punct de vedere, adevărul în sensul de imagine fidelă vizează capacitatea și obligația situațiilor financiare de a furniza o informație reală și onestă (corectă) asupra patrimoniului, situației financiare și rezultatului unei întreprinderi. Un asemenea adevăr este simultan un adevăr *reflectare* și un adevăr *construcție*, respectiv un adevăr observare (fotografiere) directă a realității și adevăr prelucrare a informației de intrare asigurată prin observare.

Adevăr reflectare vizează relația dintre obiect și reprezentarea sa. Observarea și redarea obiectului trebuie să se înscrie în cerințele unei imagini fidele. În acest scop documentele justificative prin care se asigură informația de intrare pentru construirea adevărului trebuie să conțină date reale și corecte, iar subiectul care le completează trebuie să fie de bună credință.

Adevărul construcție are în vedere faptul că informația contabilă este produsă în baza unei rețete, cea a principiilor și a normelor (standardelor contabile) ca bază de referință. În aceste condiții, datele de reflectare a realității reprezintă materia primă, care prin prelucrare se transformă în produsul de "informație" în măsură să redea o imagine reală și corectă a întreprinderii. Această imagine se supune unor norme ca ipoteze, opțiuni și convenții de observare, măsurare și sesizare a realului.

¹¹ Lewis R., Pendrill D., *Advance Financial Accounting*, Pitman Publishing, 1996, p. 112

¹² ***Dictionar enciclopedic, vol. III., Editura Enciclopedică, București, 1999, p. 176

¹³ Graziella C.D., *Cazuri, probleme și lucrare practică monografică*, Editura Lucman, București, 2001, p. 85

Valoarea justă nu poate avea conotația de exactă, ea nu poate fi considerată fidelă și nici verificabilă, deci fiabilitatea ei este relativă. Întrebarea care se poate pune este dacă nici o altă metodă de evaluare nu este mai fiabilă decât aceasta; se pare că nu, evaluarea la valoarea justă este considerată ca fiind cea care se apropie cel mai bine de imaginea fidelă, față de celelalte forme de evaluare, deși costul istoric este verificabil și neutru.

Cu siguranță adoptarea valorii juste ca bază de evaluare în situațiile financiare a generat numeroase dispute. Alegerea valorii juste ca bază obiectivă de evaluare nu este ceva nou sau mai ales radical; evaluarea inițială a activelor și datoriilor la valoarea justă a fost folosită de mult timp sub denumirea de *cost istoric model*. Informațiile furnizate de situațiile financiare trebuie să fie comparabile pentru a fi utile permițând astfel utilizatorilor analiza situațiilor financiare în timp și spațiu pentru a identifica tendințele în poziția financiară și performanțele sale și ale concurenților săi. Comparabilitatea solicită aplicarea consecventă a politicilor contabile atât în cadrul unei perioade, cât și de la o perioadă la alta, precum și prezentarea schimbărilor lor, a motivului schimbării și a efectului financiar al acestora.

Modelul combinat de evaluare oferă informații comparabile, reprezintă fidel obținerea rezultatelor și viziunea conducerii asupra întreprinderii. Nivelul de subiectivitate implicat este redus doar la nivelul estimărilor pierderilor de valoare, astfel încât sumele prezentate în situațiile financiare și totodată limitele lor sunt înțelese de utilizatori.

Susținătorii modelului bazat exclusiv pe valoarea justă argumentează că modelul mixt este depășit, pentru că elemente identice pot avea valori contabile diferite dacă acestea sunt recunoscute la momente diferite sau dacă sunt deținute în scopuri diferite.

Modelul combinat asigură valori mult mai relevante și chiar în condițiile utilizării unor valori diferite; utilizarea unor valori juste, construite pornind de la axiome diferite, poate reduce considerabil comparabilitatea.

Acesta menține costul istoric ajustându-i neajunsurile prin utilizarea valorii juste și prin recunoașterea pierderilor de valoare prin mecanismul provizioanelor continuă să furnizeze cea mai adecvată bază de comunicare a informațiilor contabile. Disputa prudentă - fidelitate aduce în plin plan cea mai acută problemă a contabilității: alegerea bazei de evaluare.

Concluzii:

Nici o bază de evaluare nu are o aplicabilitate generală și nu este satisfăcătoare în mod absolut, și, în consecință, se ridică o problemă de opțiune în acest sens. Normele internaționale s-au orientat spre costul istoric fără a pierde din vedere combinarea acestuia cu alte baze de evaluare. *Deoarece evaluarea nu este o știință exactă cele mai multe procese de evaluare exprimă elemente de opinie și nu o certitudine. Expresia unei opinii asupra valorii de piață a unei activități sau asupra unui grup de active este supusă gândirii subiective și de aceea determinarea valorii juste generează mari divergențe în rândul specialiștilor.*

Bibliografie:

- 1) Bogdan V., *Armonizarea contabilă internațională*, Editura Economică, București, 2005;
- 2) Bucătaru D., *Evaluarea întreprinderii*, Editura Junimea, Iași, 2006;
- 3) Bucătaru D., *Gestiunea financiară a întreprinderii*, Editura Junimea, Iași, 2006;
- 4) Buglea A., Eros-Stark L., *Evaluarea întreprinderii, teorie și studii de caz*, Editura Marineasa, Timișoara, 2001;
- 5) Bunea Ș., Gârbină M.M., *Sinteze, studii de caz și teste grilă privind aplicarea IAS (revizuite)-IFRS*, editia a II-a, Editura CECCAR, București, 2006;
- 6) Bunget O.C., *Contabilitatea românească între reformă și convergență*, Editura Economică, București, 2005;
- 7) Cabariu L., *Analiza și evaluarea societăților comerciale*, Editura Expert, București, 2002;
- 8) Capron M., *Contabilitatea în perspectivă*, Editura Humanitas, București, 1994;
- 9) Casimir JP, Caspar B, Cozian M, *Comptabilité générale de l'entreprise, Deuxième édition*, Ed. Litec, Paris, 1990;
- 10) Deaconu A., *Valoarea justă - cerință a convergenței contabile*, în volumul Congresului profesiei contabile din România. Armonizare sau convergență în Standardele Internaționale de Contabilitate, Ed. CECCAR, București, 2004;
- 11) Deaconu A., *Evaluarea afacerilor*, Editura Intelcredo, Deva, 2002;
- 12) Feleagă N., Malciu L., *Recunoaștere, evaluare și estimare în contabilitatea internațională*, Editura CECCAR, București, 2004;
- 13) Tabără N., Horomnea E., Toma C, *Analiza contabil-financiară. Metode și tehnici de valorificare a informației contabil-financiare în procesul decizional*, Editura TipoMoldova, Iași, 2001;